

ГРАБ'ЯНКА Григорій Іванович і його літопис української історії та історії козацтва. Г. (р. н. невід.— бл. 1737) — історик укр. козацтва, представник риторично-фактографічної течії у вітчизн. історіографії. Навч. у Києво-Могилянському колегіумі (див. *Києво-Могилянська академія*). Від 1686 служив у козац. війську. Був гадацьким сотником, полковим осавулом, обозним. Учасник Азовсько-Дніпровських походів 1695—1696 та Північної війни 1700—1721. Від 1717 — гадацький полковий суддя (див. *Полковий суд*). Перебуваючи на цій посаді, разом із групою автономістськи налаштованої козацької старшини на чолі з П.Полуботком подав імп. Петру I 1723 т. зв. Коломацькі чолобитні про скасування Малоросійської колегії та відновлення виборів гетьмана, за що був ув'язнений у Петропавловську фортецю. Звільнився 1725 після смерті Петра I. Од 1730 — гадацький полковник. Учасник російсько-турецької війни 1735—1739. Помер від поранення.

Г. — автор істор. трактату «Действия презельной и от начала поляков крвавшой небывалой брани Богдана Хмельницкого, гетмана запорожского, с поляки ...Року 1710», в якому з прокозацьких позицій викладено події укр. історії з давніх часів до 1709. Оригінал твору не зберігся — до нас дійшло понад 50 його списків 18 ст. Уперше опубл. (без зазначення автора) 1793 у ж. Ф.Туманського «Российский магазин». 1853 публікацію праці Г. здійснила Київська археографічна комісія. Осн. увагу Г. приділив висвітленню витоків та істор. становлення козацтва, описові національної революції 1648—1676 і діяльності Б.Хмельницького. У творі події в Україні, починаючи з 1664, висвітлюються за принципом порічного викладу і досить лапідарно, а з кін. 90-х рр. 17 ст. сухі хронологічні записи стають домінуючими. Загалом «Действия» вирізняються риторичним пафосом, загостренням уваги на героїці та моральних уроках історії. Як і С.Величко, Г. нерідко вдавався до істотних переробок текстів автентичних джерел, а також вигадування документальних матеріалів. Водночас джерельна база твору досить широка. Керуючись ідеями поміркованого козац. політ. автономізму, Г. послідовно проводив думку про істор. самобутність, соціальну й політ. окремішність козаків. Твердив про їхнє нібито хозарське походження (див. *Хозари*), наголошував на соціальній престижності козац. стану, насамперед козац. старшини, а також на принципі непорушності козац. прав, свобод і вольностей. Негативно ставився до проявів антиукр. політики царизму, особливо діяльності в Україні рос. воєвод.

Тв.: *Летопись Григория Грабянки*. К., 1853; *Літопис гадацького полковника Григорія Грабянки*. К., 1992.

П.М. Сас.

Літ.: *Марченко М.І.* Українська історіографія (з давніх часів до середини XIX ст.). К., 1959; *Дорошенко Д.* Огляд української історіографії. К.,